

2020

Závěrečná správa

SYSTÉM PRIAMÝCH PODPÔR

Závěrečná správa

PREDKLADÁ

Ing. Karol Mitrik, predseda
Najvyšší kontrolný úrad Slovenskej republiky

Bratislava, jún 2020

OBSAH

ZOZNAM SKRATIEK.....	4
ZOZNAM GRAFOV	5
ZOZNAM OBRÁZKOV	5
ZHRNUTIE	6
1. ÚČEL KONTROLNEJ AKCIE	7
2. RÁMEC KONTROLNEJ AKCIE.....	7
3. ZISTENIA A ODPORÚČANIA.....	7
3.1. SYSTÉM PRIAMÝCH PODPŮR A ZAJAHOVÁNYCH SUBJEKTOV NA SLOVENSKU.....	7
3.1.1. PRIAME PODPORY – SCHÉMY A OBJEMY PLATIEB POL'NOHOSPODÁROM V KONTEXTE EURÓPSKEJ SPP	7
3.1.2. PÔSOBNIE MINISTERSTVA PÔDOHOSPODÁRSTVA A ROZVOJA VIDIEKA SLOVENSKEJ REPUBLIKY A PÔDOHOSPODÁRSKEJ PLATOBNEJ AGENTÚRY V OBLASTI PRIAMÝCH PODPŮR	10
3.2. LEGISLATÍVA NECHRÁNI DOSTATOČNE PRED ZNEUŽÍVANÍM SYSTÉMU (PODPORY PRE ŽIADATEĽOV BEZ VZŤAHU K PÔDE, NEEXISTUJÚCI ZOZNAM PLÔCH.....)	11
3.3. PROCESY SYSTÉMU PRIAMÝCH PODPŮR	11
3.3.1. NEDOSTATOČNÝ AUDIT TRAIL A CHÝBAJÚCA ELEKTRONIZÁCIA	11
3.3.2. NEJASNÉ ZDÔVODNENIA ROZHODNUTÍ O SCHVÁLENÍ ALEBO NESCHVÁLENÍ POSKYTNUTIA PRIAMEJ PODPORY	13
3.3.3. KONTROLA NKÚ SR U ŽIADATEĽOV	13
3.3.4. VZDELÁVANIE ŽIADATEĽOV	13
3.4. VÝBER VZORKY NA KONTROLU PPA	13
3.5. SANKCIONOVANIE ŽIADATEĽOV	14
3.6. ĽUDSKÉ ZDROJE	14
3.7. DOHLAD MPRV SR	15
ODPORÚČANIA.....	15
4. REAKCIA KONTROLOVANÉHO SUBJEKTU.....	16
5. TÍM KONTROLÓROV	16
ZÁVER.....	16
KONTAKT	16
ZOZNAM KONTROLOVANÝCH SUBJEKTOV.....	16
PRÍLOHA Č. 1 PREHĽAD PRIAMÝCH PLATIEB PRE POL'HOHOSPODÁROV V SR	17
PRÍLOHA Č. 2 AUDIT TRAIL PPA	18
PRÍLOHA Č. 3 VÝVOJ VÝŠKY PLATIEB NA PESTOVANIE RÔZNYCH PLODÍN V ROKOCH 2015 - 2019.....	19

Zoznam skratiek

SKRATKA / SKRÁTENÝ VÝZNAM	VÝZNAM
Audit trail	Kontrola priebehu procesu
EK	Európska komisia
EPFRV	Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka
EPZF	Európsky poľnohospodársky záručný fond
ES	Európske spoločenstvo
EÚ	Európska únia
GREE; greening	Platba pre poľnohospodárske postupy prospešné pre klímu a živ. prostredie
GIS	Grafický informačný systém
GSAA	Aplikácia pre geopriestorovú žiadosť o podporu
IACS	Integrovaný administratívny a kontrolný systém
IS	Informačný systém
LPIS	Systém identifikácie poľnohospodárskych pozemkov
KNM	Kontrola na mieste
Nariadenie (EÚ)	Nariadenie európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1307/2013
Nariadenie	Nariadenie vlády
MPRV SR	Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky
NFP	Nenávratný finančný príspevok
NKÚ SR	Najvyšší kontrolný úrad SR
NR SR	Národná rada Slovenskej republiky
PPA	Pôdohospodárska platobná agentúra
PRV	Program rozvoja vidieka
RO	Riadiaci orgán
SR	Slovenská republika
SAPS	Jednotná platba na plochu
SPP	Spoločná poľnohospodárka politika EÚ
zákon o NKÚ SR	Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 39/1993 Z. z. o Najvyššom kontrolnom úrade Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov
Žiadosť	Žiadosť o priamu podporu

ZOZNAM GRAFOV

Graf č. 1: Porovnanie podpory poľnohospodársky využívannej plochy na hektár EÚ 28 a V4	8
Graf č. 2: Vývoj objemu a zdrojov priamych platieb	9
Graf č. 3: Vývoj nahlásenej výmery podporenej plochy a nahlásených fin. zdrojov v SR 2015 – 2018	10
Graf č. 4: Vývoj vyplatených žiadostí a vyplatených zdrojov v SR v kategórii SAPS 2015 – 2018.....	10

ZOZNAM OBRÁZKOV

Obrázok č. 1: Spoločná poľnohospodárska politika EÚ	8
Obrázok č. 2: Schémy platieb podľa zdrojov.....	9
Obrázok č. 3: Základné kroky pri spracovaní žiadosti o priamu podporu.....	12

ZHRNUTIE

Systém priamych platieb, ktorý vznikol v EÚ ako prechodné riešenie situácie poľnohospodárov v roku 1992, postupne narástol na objeme. Dnes tvorí 68 % rozpočtu spoločnej európskej poľnohospodárskej politiky na roky 2014 – 2020. Len na základe výmery plochy, ktorú využívajú, je farmárom v Európe vyplácaných priemerne 40 miliárd eur ročne.

Tento nástroj kompenzačných platieb je **výraznou podporou pre slovenských poľnohospodárov** aj v súčasnosti, v náročnom období ekonomických dopadov pandémie COVID 19. Na podporu cash flow európskych poľnohospodárov prijala EK rôzne opatrenia (napr. zvýšila preddavky pri priamych platbách z 50 % na 70 %) a aktuálne navrhuje navýšiť dlhodobý rozpočet o ďalšie miliardy eur.

Nový sedemročný cyklus SPP, plánovaný v minulom roku, predpokladal, že z celkového agrorozpočtu budú priame platby tvoriť až 73 %. Nárast ich podielu bol podmienený výrazne environmentálnym a zelenším prístupom. A to vrátane kritérií definujúcich používané poľnohospodárske postupy záujemcov o platby. Slovenska sa týkalo 4,4 mld. eur, ktorých väčšina mala smerovať na dotácie, potom na podporu trhu a následne na rozvoj vidieka. Členské štáty sa však zhodli na potrebe „strategickejšieho a dlhodobejšieho prístupu k reformám“ a schválili zatiaľ jednorôčné prechodné obdobie.

Najvyšší kontrolný úrad realizoval kontrolu Systému priamych podpôr v rámci strategického zamerania kontrolnej činnosti 2018 – 2020 na oblasť Efektívnosť a transparentná verejná správa. Po predbežnej štúdii z roku 2018 a rizikovej analýze, kontroloval úrad od februára 2019 do začiatku mája 2020 priame podpory, resp. oddelené priame platby v hlavných subjektoch – PPA a MPRV SR, a u desiatich žiadateľov. Preveril nielen legislatívne úpravy na Slovensku a ich súlad s európskym právom, ale aj nastavenie systému, financovanie, t. j. celý cyklus takejto platby – od podanej žiadosti poľnohospodára, cez kontroly na mieste vykonané PPA až po vyplatenie finančných prostriedkov.

Pri preberaní európskej legislatívy **nevyužili slovenské orgány všetky možnosti**, aby zaručili efektívne vynakladanie zdrojov a zamedzili zneužívaniu systému. **Výsledky kontroly potvrdili**, že na Slovensku môže získať priamu podporu nielen vlastník či nájomca pôdy, ale **ktokoľvek bez preukázania právneho vzťahu k tejto pôde**. **Absentuje** však aj mechanizmus na riešenie sporov v prípadoch, ak podporu na tú istú plochu žiadajú viacerí žiadatelia. Zámer podmieniť vyplácanie podpôr preukázaním právneho titulu k pôde ohlásila nová vláda v už schválenom programovom vyhlásení.

Systém priamych platieb je **rozsiahla schéma rôznorodých podpôr** (pozri prílohy č.1 a č. 3), finančne zabezpečených z európskych poľnohospodárskych fondov – pre rozvoj vidieka a záručného fondu, a zo štátneho rozpočtu SR. Schémy platieb z EPZF sú buď **viazané**, teda podmienené pestovaním vopred definovaných plodín či chovom zvierat, alebo **oddelené**. To znamená, vyplácané ako platba na hektár (jednotná platba na plochu) len na základe rozsahu obhospodarovanej plochy alebo ako podpora zeleného postupu – greeningu, či ako platba mladým poľnohospodárom.

Priame podpory z EPZF, ktoré v roku 2018 dosiahli v SR 450 miliónov eur, môže získať široká skupina fyzických a právnických osôb len na základe predloženia žiadosti, v ktorých deklarujú splnenie podmienok pre konkrétnu podporu. Napríklad obhospodarovanie lúky či pôdy určitej rozlohy. Ak vopred definované podmienky nesplnia, žiadosť môže byť zamietnutá. **Za správnosť údajov je plne zodpovedný žiadateľ**, ktorý môže následne čeliť sankciám od zníženia podpory až po jej odňatie na tri roky. **Nezrovnalosti**, či odchýlky od skutočnosti však **odhalí len kontrola** Poľnohospodárskej platobnej agentúry ako akreditovanej platobnej agentúry spravujúcej celý proces, prípadne kontrolné orgány Európskeho dvora audítorov či certifikačného orgánu.

Po administratívnej **kontrole**, ktorou prechádza každá žiadosť, nasleduje u približne **5 % z takmer 20 tisíc žiadostí kontrola na mieste u žiadateľa a na jeho obhospodarovanej ploche**. NKÚ SR upozornil v tejto súvislosti na extrémnu vyťaženosť pracovníkov PPA, keďže na jedného kontrolóra pripadá 70 vykonaných kontrol na mieste. V systéme výberu žiadateľov, u ktorých PPA kontrolu vykoná, poukázal NKÚ SR na **možnosť vplyvu/zásahu ľudského faktora**. **Na zvýšenie transparentnosti procesov** odporučil elektronizovať celý systém a procesy priamych podpôr.

Priame platby nemajú slúžiť na vyrovnávanie straty z iného podnikania či činnosti žiadateľa. Slovenská legislatíva však nedefinuje **aký podiel má mať hlavná poľnohospodárska činnosť v porovnaní s ostatnými aktivitami žiadateľa** a preto sa ním PPA pri rozhodovaní o finančnej podpore vôbec nezaobrá. Európska legislatíva pritom predpokladala, že si členský štát stanoví objektívne a nediskriminačné kritériá na rozhodnutie o poskytnutí/neposkytnutí platieb a napríklad určí tento podiel a podobne.

Na zefektívnenie celého procesu spracovania žiadostí o platbu odporúča NKÚ SR **zavedenie katalógu objektov** a plôch využívaných na poľnohospodársku činnosť s príkladmi tých, ktoré nemajú nárok na priamu podporu. Celý proces spracovania a kontroly žiadostí v PPA by urýchlili a zefektívnili aj prehľadné, jednoznačné a kontrolovateľné procesné mapy – diagramy postupov. Návrh NKÚ SR uvádzame v prílohe č. 2 tejto Záverečnej správy.

Na zabezpečenie transparentnosti a hospodárnosti tohto systému je **nevyhnutná elektronizácia celého procesu**, aktívne využívanie nových technológií, prepojenie štátnych informačných systémov a včasná a pravidelná aktualizácia

databáz. Kontrolóri v tejto súvislosti odporúčajú podstatne zrýchliť aktualizáciu pôdnych blokov v systéme LPIS, ktorým sa pri priamych podporách identifikujú poľnohospodárske pozemky. Ten je v správe rezortného ministerstva ako kľúčová zložka Integrovaného administratívneho a kontrolného systému pre priame podpory viazané na pôdu. Úplné elektronické **podávanie žiadosti o podporu** môže **minimalizovať oneskorenia** pri vybavovaní žiadostí zo strany PPA, znížiť administratívnu záťaž zamestnancov PPA aj žiadateľov, **najmä však znížiť chybovosť**.

NKÚ SR odporučilo zároveň vedeniu rezortu využiť pri tvorbe metodických usmernení a riadení systému priamych podpôr dobrú prax overenú napríklad pri úspešných eurofondoch a zamerať sa na zvyšovanie transparentnosti v tejto oblasti.

1. ÚČEL KONTROLNEJ AKCIE

Účelom kontrolnej akcie bolo preverenie **systému** priamych podpôr, konkrétne nastavenie systému, financovanie, administratívne kontroly a kontroly na mieste a identifikácia slabých miest.

Predmetom kontroly bolo vyhodnotenie realizovaných procesov, a to tak zo strany PPA ako poskytovateľa, ako aj jednotlivých žiadateľov nasledovne:

- zo strany poskytovateľa finančných prostriedkov v jeho troch etapách:
 1. podávanie žiadostí o priame podpory – nastavenie systému a splnenie legislatívnych ustanovení podávania žiadostí o priame podpory,
 2. kontrola žiadostí poskytovateľom – administratívne, aj kontrolami na mieste (vrátane komunikácie medzi zapojenými subjektmi do procesu hodnotenia žiadostí),
 3. schválenie žiadosti a vyplatenie finančných prostriedkov žiadateľovi;
- zo strany žiadateľa o finančné prostriedky:
 1. merania u žiadateľa – výkon kontroly na mieste.

2. RÁMEC KONTROLNEJ AKCIE

Kontrolná akcia bola realizovaná v súlade so zákonom o NKÚ SR a so štandardmi, ktoré vychádzajú zo základných princípov medzinárodných štandardov najvyšších kontrolných inštitúcií ISSAI.

Kontrolovanými subjektmi boli – MPRV SR, PPA a 10 žiadateľov o priame podpory. Kontrolná skupina preverila aj sedem zamietnutých žiadostí o priamu podporu.

Kontrola posudzovala obdobie rokov 2015 – 2019.

Kontrola preverila systémové nastavenie legislatívy EÚ a SR, systém podávania žiadosti o podporu (audit trail – procesy ŽoP), odbornú spôsobilosť zamestnancov a vzdelávacie aktivity týkajúce sa podávania žiadostí o podporu. Na MPRV SR bola popri kontrole dodržiavania vecne príslušnej legislatívy, vrátane nastavenia národnej legislatívy v porovnaní s nariadeniami EK a súladu nastaveného systému, preverená aj Zmluva o spolupráci s PPA.

U žiadateľov o priame podpory bol preverený súlad postupu s legislatívnymi požiadavkami, najmä splnenie podmienok pre poskytnutie priamej podpory.

Hodnotiacimi kritériami pri kontrole boli normatívne štandardy, na základe ktorých boli posudzované a vyhodnocované doklady a informácie poskytnuté ku kontrole. Použitý bol prístup detailného preverovania vecnej a obsahovej správnosti vybraných dokladov, resp. vybratej vzorky k preverovanému predmetu kontroly. Kontrolóri v rámci kontroly využili preskúmanie dokladov, analytické postupy a prepočty, pozorovanie a rozhovory.

3. ZISTENIA A ODPORÚČANIA

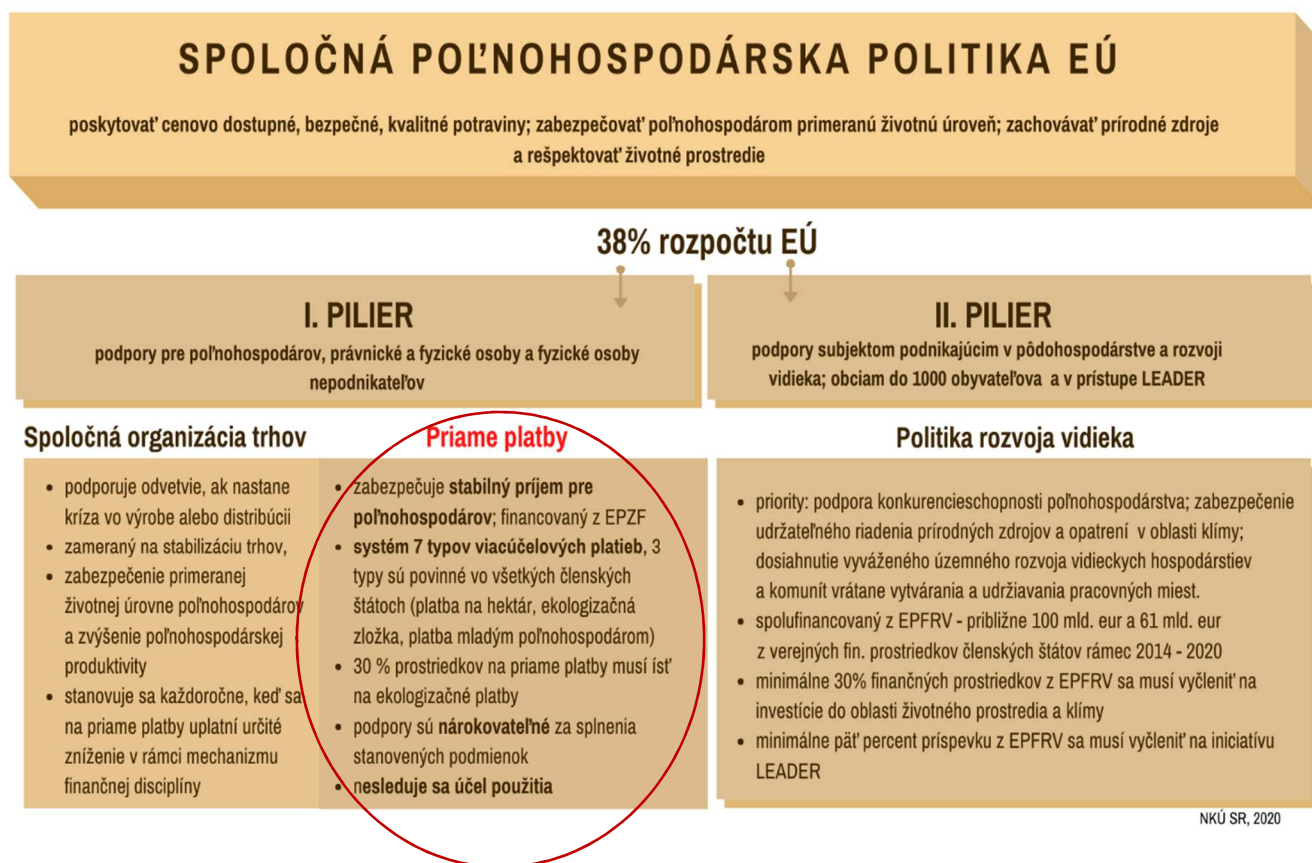
3.1. SYSTÉM PRIAMYCH PODPÔR A ZAJINTERESOVANÝCH SUBJEKTOV NA SLOVENSKU

3.1.1. Priame podpory – schémy a objemy platieb poľnohospodárom v kontexte európskej SPP

Spoločná poľnohospodárska politika EÚ, uplatňovaná od roku 1962 a transformovaná v roku 2013, v súčasnosti disponuje s 38 % rozpočtu EÚ. Svojimi cieľmi reaguje na špecifikum poľnohospodárstva v porovnaní s ostatnými odvetviami. To je napríklad podstatne viac závislé od počasia a klimatických podmienok, pričom pri tradičnom trhovom princípe fungovania reakcie medzi dopytom spotrebiteľov a ponukou poľnohospodárov dochádza k objektívnym časovým posunom

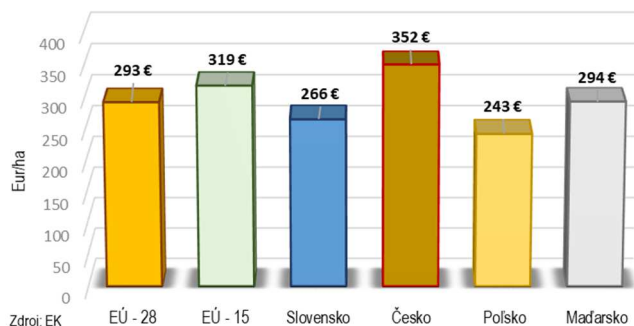
(napr. pri produkcii väčších objemov pšenice či mlieka). Ciele stanovené na obdobie 2014 – 2020 (pozri obr. č. 1) majú preto prispieť k vysokej úrovni zamestnanosti, ochrane životného prostredia v kontexte udržateľného rozvoja, vrátane dobrých životných podmienok

Obr. č. 1: Spoločná poľnohospodárska politika – ciele a štruktúra

Priame podpory, zahŕňajúce 7 typov viacúčelových platieb, tvoria podstatnú časť výdavkov EÚ do poľnohospodárstva a predstavujú priamu podporu príjmu poľnohospodárov. Upravujú ich Nariadenia (EÚ), Delegované nariadenia (EÚ) a Vykonávacie nariadenie (EÚ), ktoré boli na Slovensku premietnuté do viacerých nariadení vlády a zákonov. Systém priamych podpôr sa odvíja z princípu odviazania platieb od produkcie, pričom platby sú vyplácané na hektár výmery poľnohospodárskej plochy. Mali by zabezpečiť produkčnú funkciu poľnohospodárstva, obhospodarovanie pôdy aj udržanie obyvateľstva na vidieku. Realizujú sa formou **bežných transferov** subjektom či osobám hospodáriacim na pôde, a po splnení podmienok sú v celej EÚ **nárokovateľné**.

Graf č. 1 Porovnanie podpory poľnohospodárskej využívanej pôdy v roku 2018 na hektár

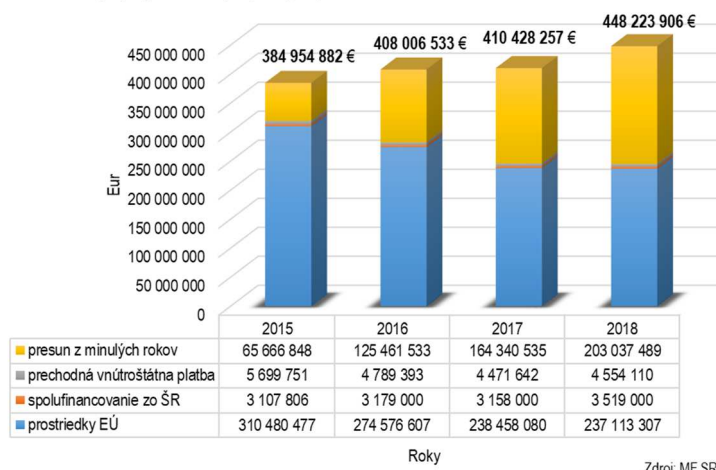
zohľadnení rozsahu obhospodarovanej plochy v krajinách V4 a priemeru EÚ (graf č. 1) poukazuje na zaostávanie Slovenska za priemerom únie.

Priame podpory na Slovensku dosiahli v roku 2018 takmer 450 miliónov eur a sú financované z európskych zdrojov a zo štátneho rozpočtu SR, ktorých podiel na celkovom raste objemu sa postupne vyvíja podľa grafu č. 2. Tieto zdroje sú rozdeľované poľnohospodárom na Slovensku v rámci podporných schém definovaných na obr. č. 2.

Podpory do poľnohospodárstva krajín EÚ-28 dosiahli v roku 2017 celkom 51,1 mld. €, čo bolo o 2,7 % (1,4 mld. €) menej ako pred rokom. Rozhodujúca časť z celkových podpôr (77,5 %) bola alokovaná do pôvodných 15-tich členských štátov – pred rozšírením EÚ (39,6 mld. €).

Slovensku bolo v roku 2017 poskytnuté 1,0 % z celkových podpôr EÚ-28, čo predstavovalo 265,9 € na ha poľnohospodárskej pôdy, no táto úroveň bola o 9,3 % nižšia ako priemer krajín EÚ-28. Porovnanie výšky poskytnutých platieb na hektár plochy po

Graf č. 2 Vývoj objemu a zdrojov priamych platieb v SR

zické osoby, právnické osoby a ich skupiny (a to bez ohľadu na právne postavenie takýchto skupín a ich členov), ak **obhospodarujú** v žiadosti nahlásenú poľnohospodársku plochu a pôda je vedená v **evidencii dielov pôdnych blokov (LPIS)** a ak spĺňajú ďalšie podmienky.

LPIS je kľúčovou zložkou IACS pre priame podpory viazané na pôdu. Zodpovednou organizáciou za správu, resp. administráciu LPIS je MPRV SR.

Podmienkou na získanie podpory je splnenie minimálnych **požiadaviek podľa** nariadení vlády SR z rokov 2014 a 2015, ktoré upravujú oddelené priame platby a viazané priame platby. **Oddelenými platbami** sú:

- **jednotná platba na plochu (SAPS)**
- **platby na postupy prospešné pre klímu**
- **platby na životné prostredie**
- **platby pre mladých poľnohospodárov.**

Viazané priame platby zahŕňajú platby na pestovanie vybraných plodín, zeleniny a ovocia a na chov vybraných druhov zvierat (podrobný zoznam je v prílohe č. 1). Príkladom viazaných priamych platieb je napríklad požiadavka na aktívneho poľnohospodára (overovaného v obchodnom či živnostenskom registri alebo podľa oprávnení), vrátane povinnosti vykonávať minimálnu poľnohospodársku činnosť.

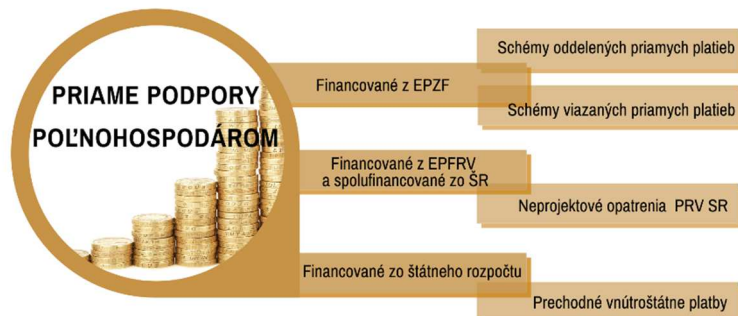
Priame platby poskytované na hektár výmery poľnohospodárskej plochy (SAPS) sa poskytnú žiadateľovi vtedy, ak určená poľnohospodárska plocha, na ktorej pestuje plodinu a na ktorú požaduje platbu, dosahuje výmeru najmenej 0,3 ha, a jeho celková určená poľnohospodárska plocha dosahuje výmeru najmenej 1 ha.

Počet žiadostí o SAPS rovnako ako o platby zo schémy GREE a následne aj nárokové objemy finančných prostriedkov (tzv. nahlásené) a rozloha podporenej plochy majú klesajúcu tendenciu (pozri graf č. 3). Naopak, počet schválených žiadostí o SAPS a celkový objem zdrojov vyplatených zo zdrojov EÚ stúpol (graf č. 4).

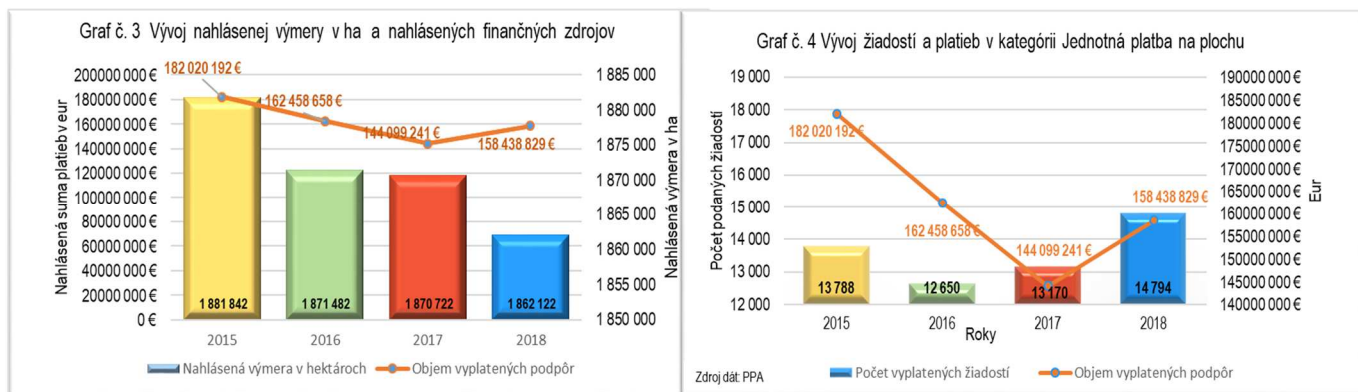
Priame podpory sa vyplácajú **každoročne** na základe počtu **obhospodarovateľných hektárov poľnohospodárskej plochy, pestovaných plodín či chovaných zvierat**. Ak sú splnené legislatívne požiadavky, finančné prostriedky **sú poskytované len na základe predloženia žiadosti o platbu**. Podrobný zoznam aktuálnych priamych podpôr, o ktoré môžu poľnohospodári na Slovensku žiadať zo schém EPZF, EPFRV a štátneho rozpočtu, je uvedený v prílohe Záverečnej správy č. 1. Napriek klesajúcej tendencii v rokoch 2017 a 2018, najčastejšie vyplácané sú platba na plochu SAPS a platba za environmentálne postupy GREE. V oboch prípadoch dosiahla úroveň schválených žiadostí 80 %.

Žiadateľom o priame podpory môžu byť fy-

Obr. č. 2 Schémy platieb poľnohospodárom podľa zdrojov

NRÚ SR 2020

Graf č. 3: Vývoj nahlásenej výmery podporenej plochy a nahlásených fin. zdrojov v SR 2015 – 2018

Graf č. 4: Vývoj schválených žiadostí a vyplatených platieb v SR v kategórii Jednotná platba na plochu 2015 – 2018

Žiadatelia o priame platby sú povinní plniť **pravidlá krížového plnenia**, ktoré pozostávajú z požiadaviek hospodárenia a noriem pre dobré poľnohospodárske a environmentálne podmienky. Rozdelené sú do troch oblastí: životné prostredie, zmena klímy a dobrý poľnohospodársky stav pôdy; verejné zdravie a zdravie zvierat a rastlín; dobré životné podmienky zvierat. **Cieľom krížového plnenia** je prispieť k rozvoju udržateľného poľnohospodárstva prostredníctvom lepšej informovanosti na strane prijímateľov o potrebe dodržiavania týchto základných pravidiel. Jeho cieľom je tiež prispieť k tomu, aby bola Spoločná poľnohospodárska politika vo väčšom súlade s očakávaniami spoločnosti, a to prostredníctvom zlepšenia súladu tejto politiky s politikou v oblasti životného prostredia, verejného zdravia, zdravia zvierat, zdravia rastlín a dobrých životných podmienok zvierat.

Žiadatelia sú povinní vyplniť **elektronicky** na portáli IS GSAA **prílohy k žiadosti**, kde zakreslia svoje plochy (alebo aktualizujú zakreslenie, ak už v predchádzajúcom roku o podporu žiadali) a tak vypočítajú výmery na vyplnenie zoznamu poľnohospodárskych pozemkov. Na základe takto zakreslených dát následne vyplnia papierový formulár žiadosti a do polovice mája predložia žiadosť o podporu príslušnému regionálnemu pracovisku PPA. **Správnosť dát potvrdzujú len čestným vyhlásením.**

V prípade, ak kontrola PPA **zistí nesúlad / identifikuje chybu**, konanie o žiadosti sa pozastavuje. Žiadateľ je vyzvaný na úpravu/doplnenie žiadosti. Ak v stanovenej lehote nepredloží upravenú/opravenú žiadosť, pristúpi PPA k uplatneniu **sankcií**. **Napríklad k zníženiu výmery, percentuálnemu zníženiu vypočítateľnej platby či vylúčením do budúcich období.**

3.1.2. Pôsobenie Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky a Pôdohospodárskej platobnej agentúry v oblasti priamych podporných platieb

Jedinými riadiacimi a zodpovedajúcimi subjektmi za oblasť priamych podporných platieb na Slovensku sú MPRV SR a PPA s jej 17 regionálnymi pracoviskami, ktoré využívajú tri základné informačné systémy (IACS, IS GSAA a LPIS). V zmysle zákona pre oblasť priamych podporných platieb nie je MPRV SR považované za zriaďovateľa, či riadiaci orgán (EPZF a EPFRV), ale za tzv. príslušný orgán podľa zákona o podpore v poľnohospodárstve a „orgán štátnej správy pri poskytovaní podpory a dotácie“. V zmysle tejto legislatívy je PPA akreditovanou platobnou agentúrou. Obe inštitúcie spolupracovali na základe Zmluvy o spolupráci a poskytovaní údajov z jednotných registrov z marca 2019, ktorá pokrývala aj vzájomné práva a povinnosti pri spracovávaní údajov dotknutých osôb.

Ministerstvo prostredníctvom novozriadenej sekcie identifikácie a kontroly poľnohospodárskych pozemkov zodpovedá, okrem iného, za register poľnohospodárskej pôdy LPIS, ako aj za spracovávanie GIS údajov z kontrol na mieste a diaľkový prieskum zeme. V jej kompetencii je geopriestorová žiadosť o podporu, ktorú využíva pri zakresľovaní pozemkov žiadateľ.

Ministerstvo spolupracuje s PPA pri kontrolách oprávnenosti poberania podporných platieb na plochu, pri spracovaní a vyhodnocovaní kontrol na mieste, pri identifikácii poľnohospodárskych pozemkov a údajov v geopriestorovom formulári a poskytovaním mapového servera GIS na účely PPA.

PPA zabezpečuje administratívne činnosti súvisiace so zdrojmi z fondov EÚ, štátnou pomocou SR v oblasti pôdohospodárstva a rozvoja. **Ako rozpočtová organizácia Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR** je od roku 2007 akreditovaným orgánom pri poskytovaní podpory v poľnohospodárstve, potravinárstve, lesnom i rybnom hospodárstve a pre rozvoj vidieka zo štátneho rozpočtu. Pôsobí v prostredí prísne regulovanom pravidlami Spoločnej poľnohospodárskej politiky, Spoločnej rybárskej politiky EÚ a štátnej pomoci. V rámci organizačnej štruktúry PPA sa riadeniu, implementácii

a kontrole priamych podpôr venujú **sekcia priamych podpôr a sekcia kontroly**. Usmerňovanie zo strany ministerstva, podľa zistení kontrolnej skupiny NKÚ SR, prebiehalo vo väčšine prípadov elektronickou formou.

NKÚ SR odporučil MPRV SR vypracovávať pre PPA metodické pokyny/usmernenia na začiatku programového obdobia, a následne zintenzívniť legislatívne a metodické usmerňovanie PPA počas platného programového obdobia.

3.2. LEGISLATÍVA NECHRÁNI DOSTATOČNE PRED ZNEUŽÍVANÍM SYSTÉMU (PODPORY PRE ŽIADATEĽOV BEZ VZŤAHU K PÔDE, NEEXISTUJÚCI ZOZNAM PLÔCH...)

Legislatíva Európskej únie **umožňuje členskému štátu nastaviť vo svojom právnom poriadku pravidlá**, ktoré zaručia **efektívne a účinné vynakladanie finančných prostriedkov** na priame podpory na jeho území. Na základe porovnania Nariadení EÚ s národnou legislatívou a kontrolou fungovania priamych podpôr, **NKÚ SR poukázal na slabé miesta systému –**

- **Na preukázanie právneho vzťahu žiadateľa k pôde, na ktorú žiada vyplácanie priamych podpôr. Platby môžu byť uhradené žiadateľovi bez ohľadu na to, či je alebo nie je vlastníkom, nájomcom či podnájomcom pôdy.** Európska ani národná legislatíva nevyžadujú preverenie tohto vzťahu žiadateľa k pôde. Posudzovanie tohto vzťahu by podľa NKÚ SR viedlo k výraznému **zvýšeniu efektívnosti celého systému priamych podpôr**, vrátane skrátenia času výkonu kontrol na mieste u žiadateľov zo strany PPA. Popri zrýchlení výkonu kontrol by došlo k zníženiu administratívnej záťaže v procese posudzovania a schvaľovania žiadostí (prepísovanie papierových žiadostí do elektronických formulárov). Aktuálne programové vyhlásenie vlády, prerokované na konci apríla 2020 v parlamente, podmieňuje vyplácanie podpôr preukázaním právneho vzťahu k pôde.
- **Na chýbajúce zedefinovanie zoznamu resp. katalógu objektov (vrátane plôch) využívaných najmä na poľnohospodársku činnosť**, ktorý by uvádzal príklady kedy objekt nespadá do kategórie poľnohospodárska pôda. Zefektívni sa tak proces spracovania požiadaviek na platby automatickým vylúčením objektov, ktoré nie sú poľnohospodárskou pôdou a nemajú nárok na priame podpory.
- **Na zákonnú definíciu hlavnej a doplnkovej poľnohospodárskej činnosti**, ktorej by sa mal podporený žiadateľ venovať. Na zabezpečenie efektívneho využívania európskych aj národných finančných prostriedkov je nevyhnutné definovať, **aký podiel má tvoriť poľnohospodárska činnosť vo vzťahu k ostatným aktivitám/činnostiam** žiadateľa. Účelom priamych podpôr nie je vykrytie strát z ostatnej (napr. podnikateľskej) činnosti žiadateľa. Keďže **slovenská legislatíva** sa problému vyhla, PPA toto **kritérium vôbec neposudzuje** a podiel poľnohospodárskej činnosti nekontroluje. Európska legislatíva pritom predpokladá, že členský štát **stanoví objektívne a nediskriminačné kritéria na rozhodnutia** o neposkytnutí platieb. Napríklad, že si zníži hranicu pre podiel poľnohospodárskej činnosti na celkovom podnikaní žiadateľa podľa potreby krajiny.
- **Na úpravu rozhodnutí o neposkytnutí priamej podpory v prípade, ak poľnohospodár nie je registrovaný na poľnohospodársku činnosť**. Napríklad **registrácia v národnom daňovom registri** alebo registri **sociálneho zabezpečenia/poistenia** by bola predpokladom na oprávnenosť žiadateľa a účelnosť využitia zdrojov.

3.3. PROCESY SYSTÉMU PRIAMYCH PODPÔR

3.3.1. Nedostatočný audit trail a chýbajúca elektronizácia

Automatické prideľovanie finančných prostriedkov na konkrétny kalendárny rok je podmienené predložením správne vyplnenej papierovej žiadosti o podporu, identifikačnej žiadosti a elektronických príloh (napr. grafické prílohy z GSAA). Žiadateľ predkladá žiadosť do 15. mája príslušného roka. Pracovníci PPA po kontrole potvrdenia úplnosti celú žiadosť prepisujú do integrovaného administratívneho a kontrolného systému IACS (pozri obr. č. 3).

Obr. č. 3. Základné kroky pri spracovaní žiadosti o priamu podporu

Využívané informačné systémy PPA pri spracovaní žiadosti o priame podpory

Kľúčovým riešením na zefektívnenie i zvýšenie transparentnosti poskytovania priamych podpôr bude elektronizácia celého procesu podávania/spracovania žiadosti, podporená dostatočne prepojenými štátnymi informačnými systémami, naplnenými kvalitnými dátami. Aktuálne nastavenie celého systému priamych podpôr je vystavené viacerým rizikám. Tie potvrdili kontrolóri NKÚ nielen touto, ale aj predchádzajúcimi kontrolami.

IACS je základný prvok riadenia systému platieb, ktorý plní nasledovné úlohy:

- **zabezpečuje** správne vykonávanie transakcií financovaných v rámci pomocných programov zameraných na pôdu a zvieratá
- pomáha poľnohospodárom správne vyplňať a podávať žiadosti.
- Prostredníctvom systému by sa malo predchádzať nezrovnalostiam, **odhaľovať a riešiť** ich
- a **vymáhať** neoprávnene vyplatené sumy.

LPIS je identifikačný systém poľnohospodárskych plôch a predstavuje kľúčovú zložku IACS pre podpory viazané na pôdu. Predstavuje vektorové hranice poľnohospodárskej krajiny a nesie informácie o jedinečnom kóde, výmere, kultúre / využití pôdy atď., ktoré sú používané ako referencia pre žiadosti poľnohospodárov, pre administratívne a krížové kontroly, kontroly na mieste a tiež kontroly použitím metód diaľkového prieskumu Zeme.

Aktuálnosť pôdných blokov v systéme LPIS je zabezpečovaná v trojročných cykloch, keďže západná, stredná a východná časť SR sú snímané postupne, v ročných intervaloch. Počas výkonu kontrolnej akcie boli ortofotomapy (vytvorené letecké snímky stavu zemského povrchu) uchovávané na sieti MPRV SR a sprístupňované pre zamestnancov sekcie identifikácie a kontroly poľnohospodárskych pozemkov ministerstva.

GSAA obsahuje grafické prílohy, zoznamy poľnohospodárskych pozemkov a zoznamy poľnohospodárskych pozemkov na účely oblasti ekologického záujmu k žiadosti o priame podpory.

Na zvýšenie hospodárnosti a efektívnosti odporúča NKÚ SR **zvýšiť frekvenciu aktualizácie – cyklickú obnovu údajov v LPIS**. Častejšie aktualizované mapové podklady znamenajú zvýšenie efektivity práce zamestnancov PPA. Ak budú mapové podklady aktualizované častejšie, nebude potrebné vykonávať toľko kontrol na mieste, čo bude mať vplyv na vynakladanie prostriedkov zo štátneho rozpočtu (zniži sa nákladovosť vykonávaných KNM).

Identifikované nedostatky pri podávaní a spracovaní žiadostí o priame podpory

NKÚ SR **identifikoval nedostatky** v špecifikácii lehôt na spracovanie žiadosti (a jej prepisovania). Lehoty neboli stanovené, čo by mohlo viesť k znižovaniu efektivity a predlžovaniu doby spracovania žiadostí.

NKÚ SR poukázal na možnosť nesprávneho prepisu papierovo podanej žiadosti do elektronického systému IACS, kedy ani kontrola štyroch očí nemusí odhaliť nezrovnalosti a chyby. Po administratívnej kontrole úplnosti a po vložení do systému IACS, žiadosť prechádza krížovou kontrolou, pri ktorej tak isto nie sú pevne stanovené lehoty na jej výkon. Krížové kontroly pokračujú až pokiaľ nie je odstránená väčšina nezrovnalostí/nedostatkov. Po ukončení procesu krížových kontrol/kontrol na mieste dochádza k schváleniu či neschváleniu žiadosti.

Súčasný procesný diagramy nie sú **dostatočne zrozumiteľné** (prehľadné a jednoznačné). Na zefektívnenie celého procesu spracovania priamych podpôr odporučila kontrolná skupina NKÚ SR zavedenie **prehľadného audit trialu** (pozri obr. č. 3 a prílohu č. 2). Tým budú stanovené približné časové intervaly na jednotlivé etapy spracovania žiadosti a zodpovednosti za daný proces, čím by sa mohla **zvýšiť efektívnosť zavedených procesov** PPA a MPRV SR.

3.3.2. Nejasné zdôvodnenia rozhodnutí o schválení alebo neschválení poskytnutia priamej podpory

Po preverení vybranej vzorky siedmich zamietnutých žiadostí, kontrolóri NKÚ SR poukázali na prípady nedostatočne zdôvodnených rozhodnutí o zamietnutí podpory. Žiadatelia o priame platby mohli považovať rozhodnutia PPA za zmätočné, keďže sa nedal jednoznačne identifikovať dôvod zamietnutia žiadosti. Z rozhodnutia nebolo zrejmé, ktorých ustanovení príslušného nariadenia sa zamietnutie týkalo. V tejto prísne regulovanej oblasti a zložitej legislatíve je však potrebné komunikovať prehľadne a jasne. Kontrolná skupina NKÚ SR preto odporučila PPA, aby v prípade zamietnutých žiadostí o priamu podporu formulovala rozhodnutia s precízne definovaným odôvodnením zamietnutia žiadosti tak, aby bolo zrejmé, akého porušenia sa žiadateľ dopustil.

3.3.3 Kontrola NKÚ SR u žiadateľov

NKÚ SR vykonal u 10 žiadateľov o priame podpory kontrolu, ktorá prebiehala v súčinnosti s PPA.

Pretože údaje uvedené v systéme LPIS neboli v **každom prípade zo strany žiadateľa aktualizované**, PPA vykonala meranie prostredníctvom GPS zariadenia na účely overenia nahlásenej plochy žiadateľom.

KNM vykonanými PPA bolo zistené, že na pozemkoch sa nachádzali plochy nespôsobilé na obhospodarovanie, deklarovaná plocha nebola obhospodarovaná, dochádzalo k prekryvaniu častí pôdnych blokov a pod. V takýchto prípadoch PPA žiadateľovi adekvátne krátila deklarovanú plochu a udelila mu príslušnú sankciu.

3.3.4 Vzdelávanie žiadateľov

Regionálne pracovisko PPA identifikuje pri administratívnej kontrole neúplné žiadosti. Následne ich vracia na doplnenie, komunikuje so žiadateľom a opätovne posudzuje. Predlžuje sa tak celý proces spracovania, kontroly a schvaľovania podpôr. Zamestnanci poskytujú žiadateľom aj technickú pomoc, najmä so zakresľovaním hraníc využívaných pozemkov a vyplňaním údajov pre geopriestorovú časť žiadosti v aplikácii GSAA.

Priame vzdelávanie žiadateľov, ktorí musia vyplniť žiadosti o podporu a jej prílohy, PPA v rámci svojej činnosti nevykonáva.

PPA zverejnila na svojej web stránke „Príručku pre žiadateľa“, ako zdroj všetkých potrebných informácií na správne podanie žiadosti. Pre žiadateľov poskytuje technickú pomoc pri zakresľovaní hraníc a pri vyplňaní údajov pre podanie geopriestorovej žiadosti do GSAA.

Semináre a školenia pre žiadateľov sú organizované inštitúciami zaoberajúcimi sa poradenstvom v danej oblasti.

3.4. VÝBER VZORKY NA KONTROLU PPA

Zodpovednosť za správnosť údajov uvedených v žiadostiach o priame platby je výhradne na strane žiadateľa. PPA kontroluje splnenie podmienok stanovených legislatívou a správnosť deklarovaných dát administratívnymi kontrolami a kontrolami na mieste. Kontrolu na mieste PPA realizuje na základe výberu vzorky, ktorá je tvorená tromi spôsobmi:

- **náhodný výber** – je realizovaný ešte pred výberom na základe stanoveného rizika a predstavuje vzorku 1 % až 1,25 % príjemcov o SAPS
- **analýza rizika** – pozostáva z ohodnotenia rizikovosti žiadateľov skórovaním a následného výberu najrizikovejších žiadateľov
- **explicitný výber.**

Proces explicitného výberu vzorky nebol ucelený a jednoznačne zadaný v riadiacej dokumentácii PPA. Preto **NKÚ SR poukázal na možný odklon** od očakávaného stavu v procesoch explicitného výberu vzorky, **kedy ľudský faktor môže ovplyvniť proces výberu**.

V prípade, ak žiadateľ zahrnie do žiadosti pôdne diely, ktoré neobhospodaruje, môže prejsť celým procesom a bude mu vyplatená žiadaná podpora. Ak PPA nevykoná kontrolu na mieste, nezrovnalosť neodhalí. Kontrola na mieste na základe rizikovej analýzy sa vykonáva na vzorke 5 % z celkového počtu žiadateľov.

Vzťah k pôde (vlastníctvo, nájom a pod.) preukazuje žiadateľ až na požiadanie PPA a to až v prípade, ak je vybraný do vzorky na KNM.

NKÚ SR preto odporúča zaviesť elektronickú formu podávania celej žiadosti o priamu podporu, ktorou by sa mala minimalizovať chybovosť, zvýšiť transparentnosť procesov a znížiť administratívna záťaž dotknutých strán. Elektronické podanie žiadosti by malo navyše prispieť k skráteniu lehôt potrebných na spracovanie žiadosti.

3.5. SANKCIONOVANIE ŽIADATEĽOV

V prípade zistenia nesúladu medzi údajmi uvedenými v žiadostiach a zistenou skutočnosťou, využíva PPA sankčné mechanizmy stanovené legislatívou, tzn. ak sa u žiadateľa zistilo porušenie podmienok na poskytnutie priamych podpôr.

Sankcie uplatňované PPA:

- **zníženie výmery** pokiaľ PPA pri kontrolách zistí **rozdiel medzi nahlásenou poľnohospodárskou plochou** (žiadateľom uvedenou v žiadosti, prípadne zníženou o aplikované, t. j. prípustné stiahnutie časti žiadosti) a **výmerou určenou kontrolou** (zistenou kontrolou na mieste alebo žiadateľom potvrdenou po oznámení o nezrovnalosti),
- **percentuálne zníženie vypočítanej platby** (napr. oneskorené podanie žiadosti, porušenie podmienok krížového plnenia, nenahlásenie všetkých plôch),
- **vylúčenie z práva zúčastňovať sa na režime pomoci alebo príslušnom podpornom opatrení do budúcich období (najviac na tri po sebe nasledujúce roky).**

Žiadateľ má právo svoju žiadosť kedykoľvek čiastočne alebo úplne stiahnuť. V prípade, že už PPA oznámila žiadateľovi výkon KNM alebo odhalila nedostatky (administratívna kontrola, krížová kontrola), stiahnutie žiadosti nie je povolené.

Na odpustenie časti sankcie žiadateľovi, ktorý ešte nedostal sankcie z dôvodu nadhodnotenia plôch v zmysle **Delegovaného nariadenia (EÚ) č. 640/2014** čl. 19a, PPA používala pojem tzv. „**žltej karty**“. Tento pojem vychádza z originálu „yellow card system“, ktorý zaviedla Európska komisia v súvislosti s procesom zjednodušovania Spoločnej poľnohospodárskej politiky, avšak nie je definovaný v riadiacej dokumentácii PPA.

V prípade, ak rozdiel medzi plochou nahlásenou žiadateľom a plochou určenou je väčší ako 50 %, žiadna podpora na plochu sa neposkytne, navyše bude žiadateľovi uložená dodatočná sankcia. PPA v súvislosti s dodatočnou sankciou používala pojem „**offset**“, ktorý nebol uvedený a vysvetlený v riadiacej dokumentácii PPA.

Ak PPA vo svojich rozhodnutiach, prípadne v akýchkoľvek dokumentoch súvisiacich so žiadosťou o priamu podporu používa výrazy/pojmy, ktoré majú vplyv na rozhodovanie o žiadosti, je potrebné, aby boli upravené v príslušnej riadiacej dokumentácii.

3.6. ĽUDSKÉ ZDROJE

PPA mala v minulom roku 592 zamestnancov, z toho na sekcii priamych podpôr pracovalo 137 a sekcii kontroly 145 ľudí. Po preverení počtov nástupov a výstupov na sekcii priamych podpôr a sekcii kontroly v celom kontrolovanom období možno konštatovať, že nedochádzalo k zvýšenej miere fluktuácie zamestnancov. Na sekcii venujúce sa systému priamych podpôr nastúpilo v kontrolovanom období 86 pracovníkov, ktorí nahradili 74 odídených zamestnancov. Zaťaženie zamestnancov kontroly PPA označuje NKÚ SR za enormné, keďže na jedného kontrolóra pripadá priemerne 70 kontrol ročne.

NKÚ SR sa pri kontrole zamerá aj na vzdelávací proces zamestnancov PPA.

Vzdelávanie zamestnancov v oblasti priamych podpôr bolo v preverovanom období realizované každoročne v súlade so zákonom o štátnej službe, a to tak vo forme adaptačného (pre nových zamestnancov), ako aj kompetenčného vzdelávania. Popri vzdelávaní v skupinách, na hromadných vzdelávacích aktivitách, individuálnom mentoringu, bol využívaný

aj e-learning. Obsahové zameranie bolo, okrem iného, špecializované na legislatívu v oblasti priamych podpôr a využívanie informačných systémov PPA (v tom aj IACS, GSAA), vrátane zaškoľovania zamestnancov sekcie kontroly na prácu s GPS prístrojom.

Kontrolná skupina NKÚ SR konštatovala, že zaškoľovanie pracovníkov na prácu s informačnými systémami a špeciálnou technológiou nemôže prebiehať formou mentoringu. Ten ako súčasť adaptačného vzdelávania nového zamestnanca je určený na odovzdávanie vedomostí a skúseností, poskytnutie podpory a asistencie, či pomoci pri plnení úloh, no nie ako systémové vzdelávanie.

3.7. DOHLAD MPRV SR

MPRV SR od roku 2015 nevykonával kontrolu systému a procesov v oblasti priamych podpôr na PPA.

Komunikácia medzi MPRV SR a PPA prebiehala väčšinou na základe písomných vyzvaní/elektronicky zo strany PPA, čoho následkom bolo vydanie iba troch metodických usmernení. **Kontrolná skupina NKÚ SR považuje uvedené činnosti MPRV SR za nedostatočné.**

ODPORÚČANIA

Na základe výsledkov kontroly NKÚ SR predkladá **na účely riešenia nedostatkov nasledovné odporúčania.**

Ministerstvu pôdohospodárstva a rozvoja vidieka

- Vypracovávať pre PPA metodické pokyny/usmernenia na začiatku programového obdobia a zintenzívniť legislatívne (výklady k zákonom) a metodické usmerňovanie PPA počas platného programového obdobia.
- Súčasťou administrácie jednotnej žiadosti o priamu podporu by mala byť kontrola dispozície s poľnohospodárskou plochou, čo by v konečnom dôsledku znížilo administratívnu záťaž v priebehu procesu posudzovania a schvaľovania.
- Spracovať audit trail procesov, ktorý by sprehľadnil celý proces spracovania a zodpovednosti.
- Zmeniť cyklus obnovy pôdnych blokov a zvýšiť jeho intenzitu, čo by prispelo k jeho aktuálnosti a transparentnosti.
- Preukazovať právny vzťah k pôde, čo by malo pozitívny vplyv na dĺžku procesu kontrol – znamenalo by to zníženie administratívnej záťaže v procese posudzovania a schvaľovania žiadosti (aj v Programovom vyhlásení vlády sa, okrem iného, uvádza, že „vyplácanie podpôr vláda podmieni preukázaním právneho titulu k pôde“).
- Zaviesť elektronickú formu podávania celej žiadosti o priamu podporu, čím by sa mala znížiť administratívna záťaž nielen u poskytovateľa, ale aj na strane predkladateľa. Elektronické podanie žiadosti by malo prispieť ku skráteniu lehôt potrebných na spracovanie žiadostí.

Pôdohospodárskej platobnej agentúre

- Zvýšiť frekvenciu vykonávaných snímok „oprávnených plôch“ zaznamenaných do systému GSAA, ktoré sú využívané pri výkone KNM zo strany PPA.
- Spracovať audit trail procesu spracovania žiadosti, ktorý by mohol prispieť k zníženiu času spracovania žiadosti a sprehľadnil by celý proces spracovania a zodpovednosti.
- NKÚ SR odporúča, aby rozhodnutia o schválení/neschválení žiadosti obsahovali jednoznačnú právnu úpravu, ktorá je základom rozhodnutia vo veci. Je dôležité, aby v rozhodnutí bola špecifikovaná tzv. skutková podstata odôvodňujúca použitie sankcie, a to či už vo forme zníženia, neposkytnutia podpory alebo zastavenia konania.
- Spracovať zoznam, resp. katalóg objektov v znení Nariadenia č. 1307/2013, kde by boli príkladom špecifikované objekty, ktorých prevádzka nespadá pod priame podpory, resp. objekty, ktoré nie sú poľnohospodárskou pôdou. Takáto požiadavka je odôvodnená najmä s ohľadom na viaceré príklady zneužitia vyplatenia priamych podpôr.
- Zadefinovať, aký podiel poľnohospodárskej činnosti bude predstavovať hlavnú činnosť vo vzťahu k ostatným činnostiam žiadateľa, a to najmä z dôvodu účelného využívania prostriedkov tvoriacich priame podpory.
- Prepojiť systémy IACS, daňových úradov a sociálnej poisťovne, z dôvodu efektívnejšieho a hospodárnejšieho výkonu kontrol, sa javí ako štandardné riešenie.
- Zabezpečiť novoprijatým zamestnancom adekvátne zaškoľenie, realizované formou školenia, nielen formou mentoringu.

4. REAKCIA KONTROLOVANÉHO SUBJEKTU

Kontrolovaný subjekt PPA nemal námietky k protokolu. Námietky, ktoré vznieslo MPRV SR, boli vysporiadané a bol vypracovaný dodatok k protokolu.

5. TÍM KONTROLÓROV

Kontrolnú akciu vykonali traja kontrolóri NKÚ SR, pracujúci na odbore kontroly I, oddelení európskych fondov, z toho dvaja s dlhoročnou odbornou praxou.

ZÁVER

Kontrolná akcia splnila svoj účel, potvrdila rizikové analýzy NKÚ SR, a zadefinovaním odporúčaní kontrolovaným subjektom **navrhla možnosti zlepšenia systému priamych podpôr** v Slovenskej republike.

Výsledkami kontrolnej akcie, ktorú realizoval NKÚ SR, **poukázal na potrebu zavedenia** elektronického podávania žiadostí o priamu podporu, **zefektívnenie procesov** mapovania pôdneho fondu SR, a **takisto efektívnejších a účinnejších procesov PPA**.

Naliehavosť riešiť tieto nedostatky podčiarkla ešte výraznejšie súčasná situácia vyvolaná pandemiou.

V rámci riešenia dôsledkov COVID19 krízy a s cieľom zabezpečiť členským štátom flexibilitu prijala Európska komisia tri vykonávacie nariadenia:

- Vykonávacie nariadenie komisie 501/2020 zo dňa 06. apríla 2020 (zmeny termínov predkladania žiadostí)
- Vykonávacie nariadenie komisie 531/2020 zo dňa 16. apríla 2020 (zmena v preddavkových platbách)
- Vykonávacie nariadenie komisie 532/2020 zo dňa 16. apríla 2020 (zmeny v kontrolách na mieste)

Aj v súvislosti s nimi **sa zvýši náročnosť spracovávania žiadostí** a bude kladený **dôraz na kvalitu** vykonávaných **kontrol na mieste**, na spôsoby **zberu dát** a **overovanie správnosti** podávaných **žiadostí**. Na všetky tieto aspekty upozornila kontrola NKÚ SR, a to ešte pred začiatkom „koronakrízy“ a nadobudnutí účinnosti nových vykonávacích nariadení.

Výsledky kontrolnej akcie boli predložené vybraným subjektom v súlade s § 20 zákona NR SR č. 39/1993 Z. z. o Najvyššom kontrolnom úrade SR v znení neskorších predpisov a Výboru NR SR pre financie a rozpočet, Výboru NR SR pre pôdohospodárstvo a životné prostredie a Výboru NR SR pre európske záležitosti.

KONTAKT

Najvyšší kontrolný úrad Slovenskej republiky, Priemyselná 2, 824 73 Bratislava 26, ✉ info@nku.gov.sk

ZOZNAM KONTROLOVANÝCH SUBJEKTOV

Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR, Dobrovičova 12, 812 66 Bratislava

Pôdohospodárska platobná agentúra, Hraničná 12, 815 26 Bratislava

Žiadatelia o priame podpory: Jozef Matejčík; Michal Blaško; NWT Greenhouse, s.r.o.; Ján Miklovič; TOKAJ GOLD s.r.o.; LESEL, s.r.o.; Agrofer Olšovany, s.r.o.; AKATYST, s.r.o.; Ing. Zuzana Kunderová – LEVATIO; Ľubomír Egly.

PRÍLOHA Č. 1: PREHĽAD PRIAMÝCH PLATIEB PRE POĽHOHOSPODÁRO

Schémy oddelených priamych platieb

- prechodný zjednodušený režim základnej platby (jednotná platba na plochu, tzv. SAPS)
- platba na poľnohospodárske postupy prospešné pre klímu a životné prostredie
- platba pre mladých poľnohospodárov

Schémy viazaných priamych platieb

- platba na pestovanie cukrovej repy
- platba na pestovanie chmeľu
- platba na pestovanie vybraných druhov ovocia s vysokou prácnosťou
- platba na pestovanie vybraných druhov ovocia s veľmi vysokou prácnosťou
- platba na pestovanie vybraných druhov zeleniny s vysokou prácnosťou
- platba na pestovanie vybraných druhov zeleniny s veľmi vysokou prácnosťou
- platba na pestovanie rajčiakov
- platba na chov bahníc, jariet a kôz
- platba na výkrm vybraných kategórií hovädzieho dobytku
- platba na kravy chované v systéme s trhovou produkciou mlieka.

Financované z EPZF**Financované z EPFRV****PRIAME PODPORY
POĽNOHOSPODÁROM****Formy prechodných
vnútroštátnych platieb**

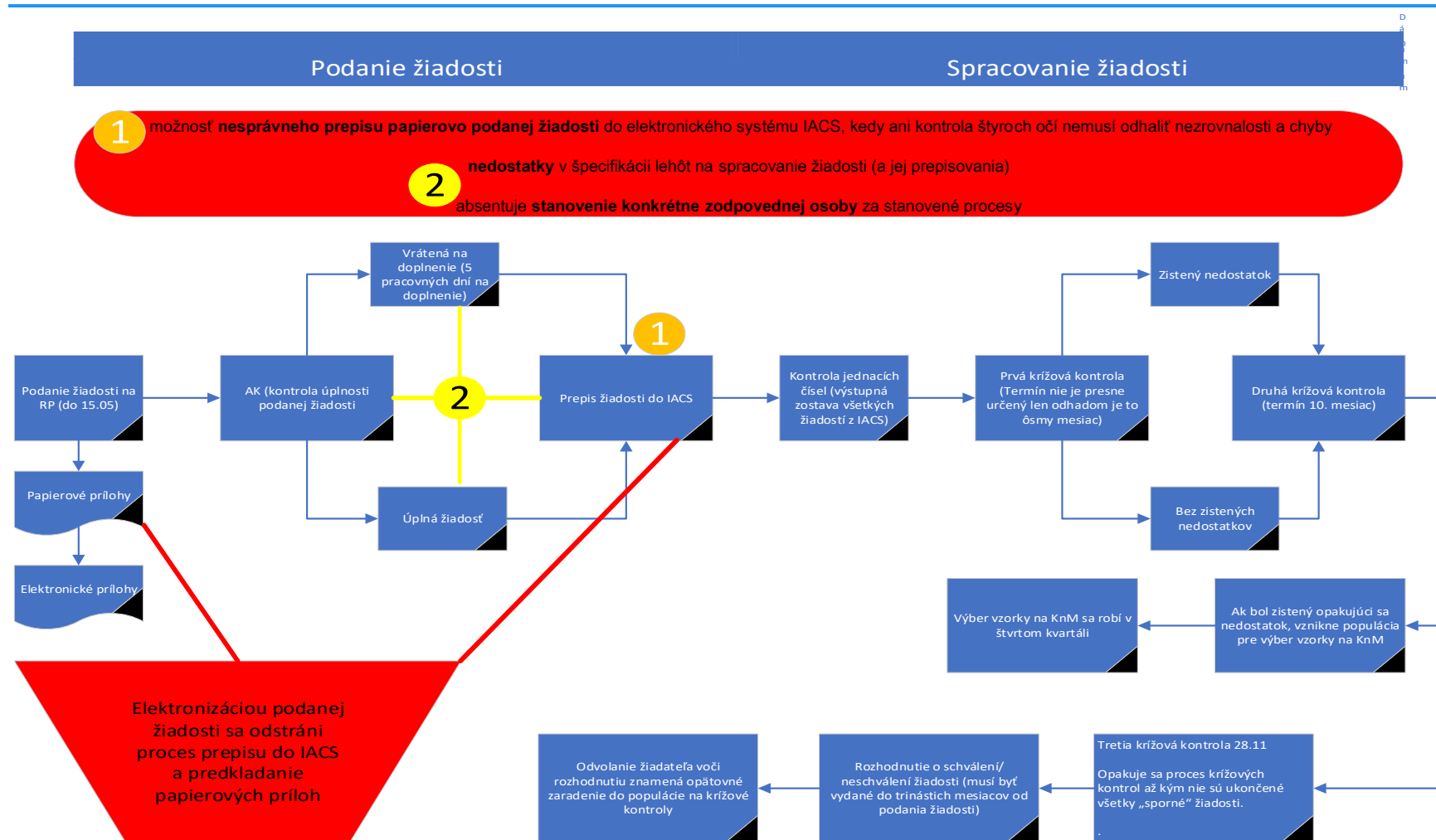
- doplnková vnútroštátna platba na plochu
- doplnková vnútroštátna platba na chmeľ
- doplnková vnútroštátna platba na dobytie jednotky

Financované zo ŠR**Podpory v súvislosti s opatreniami
programu rozvoja vidieka**

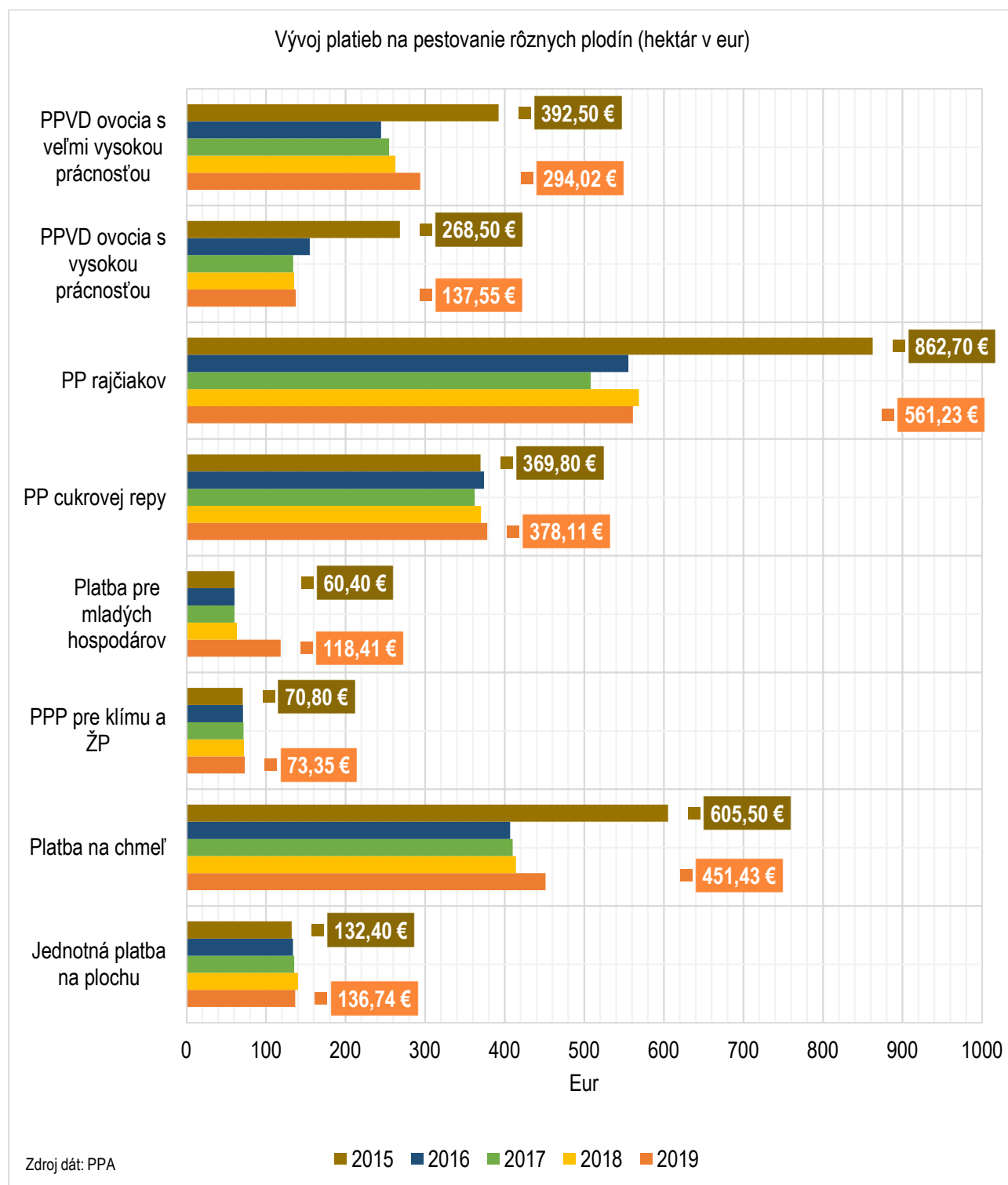
1. platby pre oblasti s prírodnými obmedzeniami alebo inými osobitnými obmedzeniami:
 - horské oblasti
 - oblasti čeliace významným prírodným obmedzeniam
 - oblasti postihnuté špecifickými obmedzeniami
2. platba v rámci sústavy NATURA 2000:
 - na poľnohospodársky pozemok
 - na lesnom pozemku
3. platba na agro-environmentálno-klimatické opatrenie, ktoré zahŕňa nasledovné operácie:
 - integrovaná produkcia v ovocinárstve
 - integrovaná produkcia v zeleninárstve
 - integrovaná produkcia vo vinohradníctve
 - multifunkčné okraje poľí - biopásy na ornej pôde
 - ochrana biotopov prírodných a poloprírodných trávnatých porastov
 - ochrana biotopu systa pasienkového
 - ochrana biotopu dropa fúzatého
 - ochrana vodných zdrojov - Chránená vodohospodárska oblasť Žitný ostrov
 - chov a udržanie ohrozených druhov zvierat
4. platba na ekologické poľnohospodárstvo, opatrenie zahŕňa nasledovné platby:
 - platby na prechod na postupy a metódy ekologického poľnohospodárstva
 - platby na udržanie ekologického poľnohospodárstva
 - platbu možno poskytnúť na:
 - a. ornú pôdu
 - b. zeleninu, jahody, liečivé rastliny, koreninové rastliny
 - c. zemiaky
 - d. ovocné sady intenzívne mladé a rodiace
 - e. ovocné sady ostatné
 - f. vinohrady mladé a rodiace
 - g. trvalý trávnatý porast
5. platby na dobré životné podmienky zvierat, opatrenie zahŕňa nasledovné operácie:
 - a. zlepšenie starostlivosti o dojnice
 - b. zlepšenie ustajňovania výkrmových ošípaných
 - c. zlepšenie životných podmienok prasníc a prasiatok po narodení
 - d. zlepšenie životných podmienok v chove hydiny
6. lesnícko-environmentálne a klimatické služby a ochrana lesov, opatrenie zahŕňa tieto operácie:
 - a. platby na lesnícko-environmentálne záväzky v chránených vtáčích územiach
 - b. platby na lesnícko-environmentálne záväzky v územiach európskeho významu
7. platby na prvé zalesnenie poľnohospodárskeho pôdy.

NKÚ SR, 2020

PRÍLOHA Č. 2 : AUDIT TRAIL PPA

PRÍLOHA Č. 3: VÝVOJ VÝŠKY PLATIEB NA PESTOVANIE RÔZNYCH PLODÍN V ROKOCH 2015 – 2019

PPVD – Platba na pestovanie vybraných druhov

PP – Platba na pestovanie

PPP – Poľnohospodárske postupy prospešné